

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Потехін О.В., Фесенко М.В. Зовнішньополітичні умови та особливості формування державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції України

Важливим політичним здобутком на шляху євроатлантичної інтеграції України стало внесення ясності на вищому рівні щодо стратегічної мети – членства України в НАТО, яке законодавчо затверджено в законах «Про національну безпеку України» (статті 6,8) та «Про основи внутрішньої й зовнішньої політики України» (стаття 11). Відповідно, політика НАТО щодо сприйняття України змінилась із «країни-партнера, яка з 2010 р. офіційно не прагне членства» (вилучено) на «країну-партнера, що заявила про своє прагнення до членства в НАТО».

Отже, стратегічний вибір України щодо членства в Північно-атлантичному альянсі зроблено, і на шляху досягнення цієї мети перед Україною постають комплексні і складні завдання з реформування й виконання взятих зобов'язань, необхідності не відставати від адаптаційних та трансформаційних процесів всередині НАТО, долати перешкоди застосування гібридних тактик третіх країн в умовах наявності збройного конфлікту з РФ.

НАТО постійно й послідовно здійснює беззастережну підтримку суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України й надалі готова посилювати взаємодію в ключових сферах визначеної нею за узгодження з Києвом співпраці, впроваджуючи заходи щодо створення політичних перспектив врегулювання збройного конфлікту, зміцнення міжнародної безпеки й захисту зафіксованих у документах НАТО та двосторонньому діалозі спільних інтересів.

Україна прагне повною мірою використовувати всі наявні можливості діалогу з Альянсом, у т. ч. щодо доступу до трастових фондів та залучення до програм НАТО.

Активно розвивається співпраця в рамках восьми Трастових фондів та чотирьох програм із надання допомоги НАТО для

України – Програми з розбудови доброчесності оборонних структур (Building Integrity), з професійного розвитку (Professional Development Program), з удосконалення військової освіти (DEEP) і програми «Наука заради миру та безпеки» (SPS).

Реалізується Комплексний пакет допомоги, затверджений Альянсом на Варшавському саміті 2016 р., метою якого є систематизація започаткованих ініціатив і проектів НАТО, консолідація і спрямування підтримки Україні для проведення широкомасштабних реформ шляхом покращення координації та співпраці між відповідними органами влади, збалансування ресурсів та програм.

Перспективною вбачається участь України в Програмі розширених можливостей (Enhanced Opportunities Program – EoP) для особливих партнерів НАТО, яка спрямована на досягнення оперативної сумісності зі збройними силами Альянсу, а отже, здатна сприяти реформуванню Збройних Сил України та досягненню ними стандартів НАТО. Прагнучи використати всі наявні можливості для інтеграції з Альянсом, Україна подала офіційну заявку на приєднання до Програми розширених можливостей (EoP). Зацікавленість України щодо участі в цій програмі взято до відома, заявку нашої держави буде розглянуто, як це зафіксовано в офіційній Декларації Брюссельського саміту НАТО 2018 р. Програма розширених можливостей є для НАТО новою ініціативою, започаткованою після саміту в Уельсі 2014 р., чіткий формат програми остаточно не визначений, навіть для тих країн-партнерів, що є її учасниками. Наразі до неї входять Швеція, Фінляндія, Австралія, Йорданія, Грузія – країни з різних регіонів та з різними цілями щодо подальших відносин з Альянсом (лише Грузія має на меті стати членом НАТО, усі інші продовжуватимуть співпрацювати з Альянсом як партнери). Отже, за умови позитивного рішення країн – членів Альянсу щодо участі України в цій ініціативі, вона становитиме лише один додатковий інструмент у рамках наявної широкої взаємодії з НАТО.

Пріоритетним напрямом активізації партнерства є встановлення та налагодження механізму «кризових консультацій». У рамках зміцнення міжнародної підтримки процесів оборонної реформи поглиблено практичну співпрацю з Альянсом. До роботи в Міністерстві оборони та Збройних Силах України залучено іноземних радників від держав – членів НАТО, серед них 6 стратегічних радників високого рівня. Організовано плідну співпрацю та діалог з іноземними радниками в рамках функціонування Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил

України. Ключова для НАТО подія 2018 р. – саміт Альянсу, який відбувся 11–12 липня в Брюсселі. Порядок денний саміту включав питання реалізації політики стримування та колективної оборони, розвиток концепції впровадження (проектування) стабільності, політику «відкритих дверей», зміцнення ролі НАТО в боротьбі з тероризмом, відносини з Росією, відносини між НАТО і ЄС, а також модернізацію Альянсу. У Декларації за результатами саміту міститься чіткий сигнал щодо підтримки курсу нашої держави на членство в НАТО. У рамках саміту було проведено засідання Північноатлантичної ради – головного органу прийняття рішень НАТО, – на якому відбулася зустріч Президента України з лідерами країн – членів Альянсу. Під час зустрічі обговорювалися актуальні безпекові питання в контексті тривалої російської агресії проти України, яка становить величезний виклик для Євроатлантичної безпеки. Окрему увагу було приділено аспектам практичної взаємодії України та НАТО. За результатами зустрічі було оприлюднено заяву, у якій підтверджено неухильну підтримку суверенітету України та визнання її євроатлантичних прагнень.

У 2019 р. НАТО відзначає 70-річчя підписання Вашингтонського договору 1949 р., а на саміті НАТО 2020 р., як очікується, може бути оновлена чинна Стратегічна концепція НАТО, яку було ухвалено у Лісабоні у 2010 р. зовсім в іншому безпековому контексті.

Крім того, 2020 рік – це термін, який визначено для виконання цілої низки чинних державних програм України в оборонній і безпековій сферах, що мають забезпечити досягнення запланованих цілей, насамперед, щодо набуття стандартів НАТО.

Отже, Україна сьогодні зосереджена на домашній роботі. А формування консенсусу серед країн – членів Альянсу щодо євроатлантичних прагнень нашої держави залишається перспективним завданням.

Висновки та рекомендації.

Слід прискорити запровадження у Збройних Силах України та інших складових сил оборони відповідних стандартів НАТО задля досягнення Україною критеріїв, необхідних для набуття членства в Альянсі. Підвищення рівня воєнної безпеки нашої держави значною мірою залежить від здатності Кабінету Міністрів України, Міністерства оборони та інших центральних органів виконавчої влади реалізувати рішення на виконання положень Закону України «Про національну безпеку України». Це передбачає внесення змін до законодавства у сфері оборони, оновлення положень Мобілізаційного плану України на особливий період, Стратегічного

плану застосування Збройних Сил України та інших складових сил оборони, Доктрини застосування сил оборони України тощо.

Крім того, Міністерство оборони України має розпочати процес проведення в державі чергового циклу оборонного планування. Міністерство оборони України одночасно із проведенням Операції Об'єднаних сил на Донбасі має вдосконалити систему управління силами оборони та прискорити її перехід на стандарти НАТО. Також необхідно запровадити процедури оборонного планування на основі спроможностей сил оборони; збільшити кількість і масштаб проведення заходів їхньої спільної підготовки та адаптувати її до євроатлантичних стандартів; створити регіональні центри захисту інформації та кібербезпеки; сформувати єдину систему підготовки кадрів; запровадити стандарти НАТО в галузі розвідки й досягти обопільної сумісності з іноземними партнерами та системами розвідки складових наших Збройних Силах.

Міністерство оборони має здійснювати відновлення і розвиток оборонної інфраструктури. Зокрема, слід будувати обси́пні сховища для забезпечення живучості арсеналів, баз та складів озброєння, ракет, боеприпасів і компонентів ракетного пального. Крім того, варто створити автономні військові бази на території військових полігонів.

У цілому заходи з модернізації технічного оснащення усіх сил оборони передбачені новою редакцією Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2022 р. та Державною цільовою програмою реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу України до 2021 р. Положення цих програмних документів мають обов'язково враховуватися під час підготовки законів у Верховній Раді України та рішень Кабінету Міністрів України. Критичного значення для переозброєння української армії набуває співробітництво в оборонно-промисловій сфері з країнами ЄС та НАТО.

Перед Верховною Радою та Урядом стоїть завдання створити сприятливі умови для залучення іноземних оборонних компаній, розвитку державно-приватного партнерства у виробництві озброєнь, військової техніки та боеприпасів, а також трансферу сучасних технологій. Першим кроком до цього є лібералізація умов зовнішньоекономічної діяльності для підприємств оборонної галузі. **Важливі напрями реформування сектора безпеки, які мають бути здійснені найближчим часом:**

- посилення інституційних спроможностей і координуючої ролі Служби безпеки України як спеціально уповноваженого органу державної влади у сфері контррозвідувальної діяльності, голов-

ного органу у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю, а також спеціально уповноваженого державного органу у сфері забезпечення охорони державної таємниці;

– створення ефективного розвідувального співтовариства.

Україна потребує сучасної системи кібернавчань усіх рівнів і різного формату залучення учасників, починаючи від командно-штабних навчань суб'єктів сектора безпеки і оборони та закінчуючи змішаними навчаннями із залученням науковців, бізнесу, неурядових структур, представників інших країн. Завдання Уряду – забезпечити загальноукраїнські кібернавчання та їх інформаційний супровід для формування довіри між державою, бізнесом і громадським сектором і їх співпрацю щодо протидії діяльності з попередження агресії в кіберпросторі. Внутрішня стійкість держави залежить від реформування ВПК, подолання структурних вад вітчизняної економіки, які перешкоджають його розвитку.